

REIZEN

Het is misschien wel het best bewaarde geheim van de Stille Zuidzee. De overtreffende trap van 'er eens even helemaal uit zijn'. Droomeiland Samoa is alleen te bereiken met een vliegtuigoverstap in Nieuw Zeeland. Als beloning na al die vliegreizen belandt u dan wel op hét paradijs op aarde.

TEKST: HANS BOUMAN. BEELD: EMILIE LUIDER

Samoa

Eiland om stilletjes
van te genieten

“Rij maar voorzichtig,” zegt Lupe, onze gids, terwijl we met onze huurauto langzaam door een groepje varkens slalommen, dat midden op de weg rondscharrelt. “Volgens de Samoaanse traditie mogen de mensen je stenigen wanneer je een van hun varkens doodt.” Samoanen zijn een hartelijk en ontspannen volk, maar ook uitgesproken traditioneel. De meeste van de tradities zijn voor bezoekers alleen maar aangenaam. Ze geven je een gevoel van authenticiteit dat je elders in het Stille Zuidzeegebied bijna niet meer aantreft. Maar sommige tradities... “We hebben de mensen wel geleerd geen eigen rechter te spelen en naar de *matai*, het stamhoofd, te gaan als er iets is gebeurd. Maar je weet het maar nooit.” Samoa is een stipje, midden in de oneindige blauwe vlakke die de Stille Oceaan heet. Ook in het tijdperk van moderne vliegverbindingen is het een hele toer er te komen. Logisch dus dat veel oude gebruiken hier nog springlevend zijn. De meeste mannen dragen nog *lavalava*'s; traditionele lendendoeken. Ook het politiekorps, dat elke ochtend vanuit het politiebureau compleet met fanfareorkest naar het parlamentsgebouw marcheert, is gekleed in blauwe *lavalava*'s.

Cultuur vol gedragscodes

Een autoritje de stad uit leert dat de Samoanen tegenwoordig vooral wonen in houten huizen die gebouwd zijn in westerse stijl, met deuren en ramen. Maar zelfs het kleinste dorpje telt meerdere *fales*: traditionele open hutten die bestaan uit houten palen en een dak, vervaardigd van bananenbladeren

Een van de vele paradijselijke doorkijkjes op het eiland

of – minder bewerkelijk, maar ook minder mooi – golfplaten. De *fales* zijn heel erg belangrijk voor de Samoanen. Ze worden gebruikt als keuken, gemeenschappelijke gebedsruimte, vergaderzaal en werkatelier. Samoanen zijn het tegenovergestelde van individualisten, beaamt Lupe. “Wij doen alles in familieverband en die families, de *aiga*'s, kunnen heel groot zijn. Ook je achterachterneef wordt tot familie gerekend.” In de *fales* komen vertegenwoordigers van de familie samen om belangrijke dingen te bespreken. Dat gaat onder leiding van de *matai*, aan wie iedereen absolute gehoor-

Een traditioneel 'tropisch eiland'-beeld: de bloemenslinger

We beklimmen een rots en staren naar de ondergaande zon. Een paar kilometer verderop ligt de datumgrens

zaamheid verschuldigd is. Want de Samoaanse cultuur mag dan informeel en ontspannen ogen, in werkelijkheid hangt hij aaneen van alle mogelijke regeltjes, voorschriften en verboden. Het mataisysteem zorgt er overigens wel voor dat de politie op Samoa nauwelijks iets te doen heeft. De stamhoofden lossen het zelf wel op. “In de *fa'a Samoa*, de Samoaanse manier van doen, heeft ieder individu zijn plek,” vertelt Lupe. Die plek biedt bescherming, maar kan ook heel beklemmend zijn, omdat van vrijheid niet echt sprake is. Vooral jongere Samoanen, dikwijls beter opgeleid dan de ouderen uit de *aiga*, aan wie zij niettemin respect en gehoorzaamheid verschuldigd zijn, hebben het er in toenemende mate moeilijk mee. Je zou het niet verwachten, als je over de goudgele bountystranden slentert, kinderen in de branding met een schildpad ziet spelen en marktkooplui ziet doezelen te midden van hun bananen, kokosnoten en tarwortels, maar Samoa kent een van de hoogste zelfmoordcijfers onder jongeren ter wereld.

Samen naar de kerk

Lupe is iemand die de traditie en moderne tijd goed combineert. Ze is een jonge vrouw van 22, heeft een leuke baan in de toeristensector, spreekt uitstekend Engels, kent alle Amerikaanse tv-series en is geregeld voor haar werk in het buitenland. Tegelijk is haar familie haar heilig, drinkt ze geen druppel, trekt ze pas na haar huwelijk bij haar geliefde in – “Over drie jaar, als we genoeg geld hebben.” – en gaat ze elke zondag tweemaal naar de kerk, waar ze ook in het koor zit. Het belang van de kerk kan nauwelijks worden overschat op Samoa. Dat merk je als je op zondag over het eiland rijdt. Elk dorp lijkt minstens drie kerken te hebben, de een nog groter en indrukwekkender dan de ander. Overal luiden op zondagmorgen de klokken en overal zie je grote drommen keurig geklede mensen, meestal in smetteloos wit, met hun kerkboek op weg naar de dienst of mis.

Natuurlijk kunnen wij het niet laten ook enkele kerkgebouwen binnen te gaan. En hoewel we overduidelijk vreemdelingen ►

BLOEMEN VOOR DE DAMES

Lupe, onze 22-jarige gids, draagt bijna altijd een frangipani achter haar oor. Achter haar linkeroor, om precies te zijn. Een bloem achter je linkeroor betekent dat je ongehuwd bent. Getrouwde vrouwen dragen hem achter hun rechteroor. “Zo zie je meteen waar je aan toe bent,” lacht Lupe. “Wel zo handig.”

Overal luiden op zondagmorgen de klokken en overal zie je grote drommen keurig geklede mensen op weg naar de mis

TATOEAGECULTUUR

Tatoeages zijn inmiddels ook in het westen populair, maar oorspronkelijk komen ze uit het Stille Zuidzeegebied. De missionarissen die hier vanaf de negentiende eeuw gingen prediken, moesten niets van deze traditie hebben. Zo dreigde hij te verdwijnen. Maar enkele decennia geleden begon een wederopleving en vandaag de dag tonen mannen (en steeds meer vrouwen) met trots hun tatoeages. “Een echte Samoan laat zich over zijn hele lichaam tatoeëren,” zegt burgemeester Pelenuu van het dorp Palauli. “En als je aan een tattoo bent begonnen, moet je hem laten afmaken. Anders breng je schande over jezelf en je familie.”

zijn, worden we door iedereen hartelijk bejegend en wordt ons een goede plaats gewezen. Tegen het einde van de geheel in het Samoaans gehouden dienst begint de dominee ineens in het Engels te praten. “Er waren vandaag enkele *palangi* (vreemdelingen) onder ons,” zegt hij. “Wij hopen dat zij, hoewel zij onze taal niet verstaan, toch begrepen hebben hoe belangrijk het is om samen te bidden en te zingen. Wij nodigen hen van harte uit om na de dienst een softdrink met ons te gebruiken.”

Indrukwekkende natuurtocht

Samoa bestaat uit twee wat grotere eilanden, plus een handvol piepkleine, waar hooguit tientallen mensen wonen. Upolu, waar ook het hoofdstadje Apia op ligt, wordt het meest bezocht. Maar het iets grotere Savaï is het mooist. We varen ernaartoe met de Miss Samoa III, een gloednieuwe veerboot die passagiers en auto's kan vervoeren en die Samoa heeft gekregen van 'het Chinese volk', zoals een plaquette vermeldt. Het is typerend voor de situatie waarin Samoa verkeert. De grootste inkomstenbronnen zijn ontwikkelingshulp en het geld dat Samoanen overzee, vooral uit Nieuw-Zeeland, naar huis sturen. Op de eilanden zelf is naast een beetje visserij en landbouw alleen toerisme een bron van inkomsten. Maar ondanks de prachtige palmstranden, het weelderig begroeide binnenland en het tropische klimaat, staat het toerisme nog in de kinderschoenen, zeker als je het vergelijkt met Hawaï, Fiji en Tahiti. Op Savaï maken we kennis met Warren Joplin, een 81-jarige, gepensioneerde geoloog die meer dan twintig jaar geleden op

Samoa neerstreek. “Ik ben geaccepteerd door een familie. Zij zorgen voor me, en natuurlijk zorg ik ook voor hen. Ik ben niet rijk, maar heb genoeg om van rond te komen en anderen te laten meedelen.” Warren verdient wat bij door westerse bezoekers rond te leiden over het eiland en ze te vertellen over de bijzondere natuur en cultuur. Hij toont ons de gitzwarte lavavelden, product van de vele vulkanen op het eiland. Savaï telt maar liefst 452 kraters. Ondanks zijn leeftijd is Warren een energiek wandelaar en hartstochtelijk verteller. Hij toont het graf van een prinses, gelegen midden in een lavaveld. “Zoals je kunt zien is het graf niet met lava overdekt. Volgens de Samoanen komt het doordat ze zó zuiver was, dat de lava uit respect om haar graf heen stroomde.” Warren toont ons de ruïne van een kerk, te midden van een lavaveld. Midden in het dakloze gebouw groeit een boom. “Die is pas na de vulkaanuitbarsting, tientallen jaren geleden, ontsproten. Zoals je weet is vulkanische grond erg vruchtbaar. Aanvankelijk stonden er drie bomen. Twee ervan zijn door de plaatselijke bevolking weggehaald en met de derde waren ze bezig. Ik zei: ‘Laat toch staan! Jullie willen toch ▶

Op sommige plekken is de oerkracht van de zee goed zichtbaar

De natuur is overweldigend op Samoa

Het eiland is nog niet massaal ontdekt door toeristen

Veel oude gebruiken en tradities zijn hier nog springlevend

Warren voert ons verder over het eiland. We passeren *blowholes*, waar de zee zich een weg heeft gebaad door het poreuze lavagesteente en met kracht omhoog spuit, als een geiser. En we zien de schade van cyclonengeweld. Samoa ligt in de beruchte Pacificse cyclonengordel en wordt tussen november en maart soms getroffen door verwoestende wervelstormen.

Tegen de avond arriveren we bij het Falealupo-schiereiland, de westelijke uithoek van Samoa. Volgens de Samoaanse traditie verlaten hier de geesten de wereld. Samoanen komen er niet graag. We beklimmen een rots en bekijken de zonsondergang. Een paar kilometer verderop ligt de datumgrens, daarachter Tonga. Ik kijk op mijn horloge. Het is kwart over zes. Op Tonga ook, maar dan een dag later. Wie van Samoa naar het westen kijkt, kijkt in de toekomst. ■

toeristen trekken? Zo'n boom in het lavaveld, midden in de kerk, dat vinden de palangi juist prachtig!"

We rijden langs een fale waar vrouwen bezig zijn uit de bast van een moerbeiboom *tapa* te maken. Na uren schrapen en kloppen ontstaat een dun, textielachtig materiaal, waar traditioneel de doden in werden gewikkeld. Tegenwoordig wordt de stof ook voor decoratieve doeleinden gebruikt.

Ook in een andere fale is een bijeenkomst van enkel vrouwen. Iedereen is vrolijk. Vandaag is betaaldag!

INFO

■ Vliegen

Er zijn vanuit Europa geen rechtstreekse vluchten naar Samoa. In de praktijk is een bezoek aan Samoa het handigst te combineren met een reis naar Nieuw-Zeeland. Air New Zealand vliegt (in combinatie met KLM) dagelijks op Auckland (via Los Angeles en Hongkong), vanwaar vrijwel dagelijks op Apia wordt gevlogen. Retourtarief Amsterdam-Apia (via Auckland) vanaf ca. € 1.535. www.airnewzealand.com. Een andere optie is Samoa combineren met het beter bereikbare Fiji, bijvoorbeeld met KLM naar Los Angeles,

vandaar met Air Pacific naar Fiji en vervolgens naar Samoa.

■ Georganiseerde reizen

Touroperator Pacific Island Travel is specialist op het gebied van reizen naar Samoa en andere eilanden in het Stille Zuidzeegebied. www.pacificislandtravel.nl

■ Accommodatie

Er zijn op het hoofdeiland Upolu (en in mindere mate op het tweede eiland Savai'i) diverse resorthotels. *Beach fales* bieden accommodatie voor prijzen v.a. € 15. Het beroemdste hotel van Samoa is Aggie Grey's in Apia. De oprichtster maakte haar fortuin door tijdens de Tweede Wereldoorlog hot-

dogs en hamburgers te verkopen aan Amerikaanse soldaten. Haar kleindochter runt nu het hotel (2-pk v.a. € 100).

■ Vervoer ter plaatse

Een huurauto is de ideale manier om Samoa te verkennen. Het verkeer is rustig en de wegen zijn redelijk (tropische stormen tasten ze geregeld aan). Om maximaal te profiteren van de import van goedkope Japanse auto's rijdt men in Samoa sinds september 2009 – net als in Japan – links.

■ Geld

Een Samoaanse tala (verbasering van 'dollar') is zo'n € 0,30 waard. Het prijspeil op Samoa ligt 15-20% lager dan in Nederland. Samoa

behoort daarmee tot de goedkoopste bestemmingen in het Stille Zuidzee-gebied.

■ Boeken

- Een handige reisgids is *Samoan Islands & Tonga* (€ 15,99, Lonely Planet).
- Paul Theroux schrijft onderhoudend over Samoa en de andere Stille Zuidzee-eilanden in *De gelukkige eilanden* (€ 15, Atlas).

■ Museum

Robert Louis Stevenson, auteur van o.a. *Dr Jekyll & Mr Hyde* leefde en stierf op Samoa. Zijn huis is nu een museum, zijn graf ligt op de nabijgelegen heuvel Mount Vaea. www.rlsmuseum.com

■ Handige website www.samoa.travel